

УДК 338.45 (477)

Л.Й. СОЗАНСЬКИЙ, канд. екон. наук, старший науковий співробітник
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України», м. Львів

ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Ключові слова: рентабельність обороту, рентабельність операційної діяльності, рентабельність активів, інтегральний індекс, виробничо-господарська ефективність, промисловість, фінансові витрати, збиток від звичайної діяльності до оподаткування, регіони України.

Здійснено інтегральну оцінку виробничо-господарської ефективності промисловості регіонів України. Регіони України згруповано за значенням інтегральних індексів виробничо-господарської ефективності їхньої промисловості. Зроблено висновок, що причиною збитковості обороту і активів промисловості більшості регіонів України є надмірний обсяг інших (не пов'язаних із основною діяльністю) витрат.

Одним із пріоритетів Уряду України є створення умов для переходу від сировинної до високотехнологічної моделі економіки. Сировинна та імпортозалежна економіка стримує розвиток соціально-економічної та фінансової систем. Натомість високотехнологічні промислові виробництва повного циклу, орієнтовані на імпортозаміщення та розширення товарного експорту, можуть сприяти не тільки зменшенню безробіття та трудової міграції, але і підвищенню соціальних стандартів, розвитку науки та освіти, зміцненню фінансової системи країни. Однак, згідно з ключовими показниками діяльності, промисловість України останніми роками характеризувалась негативними тенденціями та ознаками. Зокрема, у 2014—2015 рр. фінансовий результат звичайної діяльності до оподаткування суб'єктів господарювання промисловості був від'ємний [1], індекс промислової продукції знизився з 112,2 % у 2010 р. до 87 % у 2015 р. [2]. Важливість промисловості в економіці країни, а також означені тенденції результатів її діяльності зумовили необхідність та актуальність дослідження виробничо-господарської ефективності промисловості регіонів України.

Теоретичні і практичні аспекти розвитку та забезпечення ефективності вітчизняної промисловості досліджено у [3—8]. Так, оцінку впливу Зони вільної торгівлі між Україною і країнами-членами ЄС на промислові види діяльності здійснено групою науковців під керівництвом академіка НАН України В.М. Гейця [3]. Суперечності формування структури виробництва та внутрішнього ринку в Україні висвітлено у [4]. Комплексну характеристику особливостей розвитку національної промисловості наведено у [5]. Засади стратегії та політики держави у розвитку промисловості висвітлено у [6]. Основні методи збільшення прибутку промислових підприємств та моделювання прогнозу операційного прибутку на основі ефекту виробничого ва-

желя запропоновано у [7]. Ключові тенденції, результати та перспективи розвитку промисловості Львівської області висвітлено у [8].

Водночас у цих та інших дослідженнях недостатнього уваги приділено міжрегіональним порівнянням, зокрема у площині ефективності промислової діяльності. Необхідність такої інформації для розробки та реалізації нової промислової політики в Україні, спрямованої на підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної промисловості, актуалізує дослідження у цьому напрямі.

Метою статті є здійснення інтегральної оцінки виробничо-господарської ефективності промисловості регіонів України, виявлення проблем та способів їхнього вирішення.

Очікується, що результати дослідження сприятимуть ухваленню обґрунтованих організаційно-правових та економічних заходів, скерованих на стимулювання розвитку промисловості регіонів України та підвищення її виробничо-господарської ефективності.

Результати дослідження. Однією з передумов конкурентоспроможної промисловості є належний рівень виробничо-господарської ефективності під якою розуміємо сукупність показників, що відображають виробничу та господарську результативність промислового сектору економіки.

Оцінку виробничо-господарської ефективності промисловості регіонів України здійснено поетапно. На першому етапі розраховано первинні показники, що у сукупності відображають виробничо-господарську ефективність промисловості регіонів України. Відповідно до методики інтегрального оцінювання конкурентоспроможності промислового сектору економіки регіонів України (розробленої відділом розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» під керівництвом С. Ішук у рамках виконання бюджетної теми «Складові підвищення конкурентоспроможності промисловості Західного регіону України в умовах вільної торгівлі між Україною і ЄС»), виробничо-господарську ефективність промисловості характеризують три ключові показники: рентабельність активів, рентабельність обороту і рентабельність операційної діяльності.

На другому етапі визначено інтегральні індекси виробничо-господарської ефективності

промисловості регіонів шляхом нормування значень первинних показників, розрахованих на першому етапі, та їхнього подальшого усереднення за середньою арифметичною. Нормування показників здійснюється згідно з Методикою розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку, затвердженою наказом Державного комітету статистики України від 15.04.2003. № 114 [9].

На третьому етапі здійснено групування регіонів України за рівнем виробничо-господарської ефективності їхньої промисловості. Критерієм диференціації областей є діапазон значень інтегральних індексів, розрахованих на другому етапі: перша група — це області з високим рівнем виробничо-господарської ефективності (значення індексу виробничо-господарської ефективності становить 0,67—1,00); друга група — із середнім рівнем (0,33—0,67); третя — з низьким (0,00—0,33).

У результаті виконаного за цими етапами дослідження отримано таку аналітичну інформацію. Значення усіх трьох показників виробничо-господарської ефективності у промисловому секторі економіки України упродовж 2011—2015 рр. зберігали спадну тенденцію (рис. 1).

Так, у 2015 р. порівняно з 2014 р., зростання витрат операційної діяльності на 27,8 % і одночасне зменшення результату від операційної діяльності (прибутку) на 31,0 % спричинило зниження рентабельності операційної діяльності промисловості на 0,75, однак значення цього показника залишилося додатним (0,9 %).

Натомість значення коефіцієнтів рентабельності обороту і рентабельності активів останні два роки були від'ємними внаслідок збиткового фінансового результату до оподаткування суб'єктів господарювання промисловості 20 областей у 2015 р. (проти 23 у 2014 р.). Збиток від звичайної діяльності до оподаткування суб'єктів господарювання промисловості України у 2015 р. склав 181 361,1 млн грн проти 166 414,0 млн грн у 2014 р.

Шляхом інтегрування показників рентабельності операційної діяльності, рентабельності обороту і рентабельності активів розраховано індекси виробничо-господарської ефективності промисловості, на підставі значень яких здійснено групування регіонів України (рис. 2, таблиця). Відповідно до визначеної градації для переважної більшості областей (20 у 2015 р. проти 8 у 2011—2012 рр.) характер-

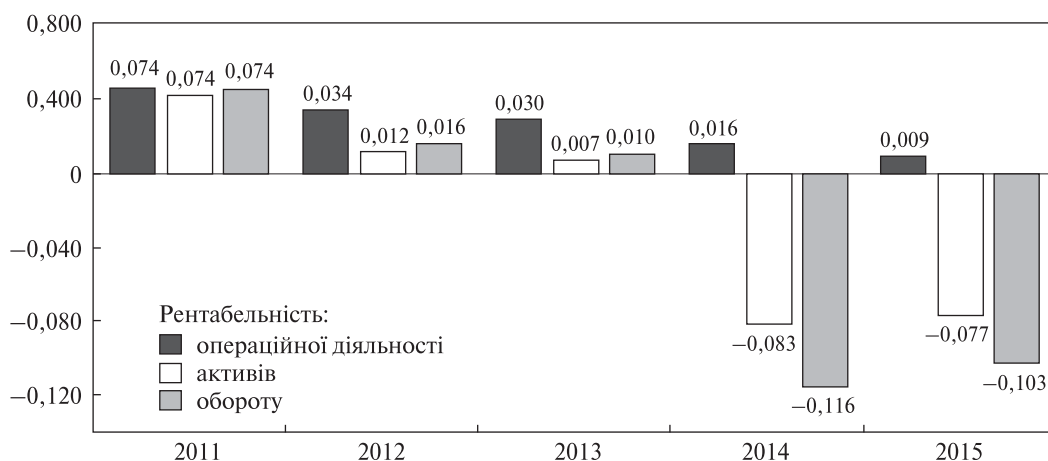

Рис. 1. Показники виробничо-господарської ефективності промисловості України, частка від одиниці
Джерело: Розраховано автором на основі офіційних даних Державної служби статистики: [1, 2, 11].

ний низький рівень виробничо-господарської ефективності.

Високий рівень виробничо-господарської ефективності (перша група) був досягнутий лише у чотирьох областях (Дніпропетровській, Запорізькій, Полтавській і Сумській) упродовж 2011–2013 рр.

Промисловість областей (другої групи) **середній рівень виробничо-господарської ефективності промисловості** у 2015 р. характеризувалась відносно невисоким значенням показника рентабельності операційної діяльності (від 2,9 % у Чернівецькій до 6,4 % у Волинській) та середнім — показників рентабельності обороту (від 0,53 % у Харківській до 1,5 % у Волинській) і рентабельності активів (від 0,74 % у Харківській до 1,60 % у Волинській).

РУ 2015 р. **низький рівень виробничо-господарської ефективності** (третя група) продемонструвала промисловість двадцяти областей України. У 11 з них було досягнуто додатних значень показника рентабельності операційної діяльності, однак значення показників рентабельності обороту і рентабельності активів залишились від'ємними. У решти дев'яти значення усіх трьох показників рентабельності були від'ємними. Області третьої групи умовно поділено на чотири підгрупи.

До *першої підгрупи* віднесено Запорізьку, Сумську і Полтавську області, в яких досягнуто високих значень показника рентабельності операційної діяльності промисловості (від 5,4 % у Полтавській до 9,5 % у Запорізькій), але від'ємних значень рентабельності обороту (від -8,03 % у Полтавській до -1,05 % у Запорізь-

кій) і рентабельності активів (від -9,92 % у Полтавській до -1,62 % у Сумській).

У *другу підгрупу* увійшли чотири області (Дніпропетровська, Івано-Франківська, Київська і Тернопільська) із середньою рентабельністю операційної діяльності промисловості (від 2,0 % у Київській до 3,3 % у Тернопільській) та від'ємною рентабельністю обороту (від -21,4 % у Івано-Франківській до -1,1 % у Тернопільській) і рентабельністю активів (від -14,4 % у Івано-Франківській до -1,7 % у Тернопільській).

Третя підгрупа —чотири області (Житомирська, Закарпатська, Львівська і Чернігівська) із низькою рентабельністю операційної діяльності промисловості (від 0,0 % у Житомирській до 1,4 % у Чернігівській) та від'ємною рентабельністю обороту (від -8,6 % у Закарпатській до -5,3 % у Чернігівській) і рентабельністю активів (від -9,4 % до -5,0 % у Львівській).

Четверту підгрупу сформували дев'ять областей (Донецька, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Рівненська, Херсонська, Хмельницька і Черкаська) із від'ємним значенням усіх трьох показників виробничо-господарської ефективності промисловості, зокрема: рентабельності операційної діяльності (від -32,3 % у Кіровоградській до -0,3 % у Миколаївській), рентабельності обороту (від -204,1 % у Луганській до -7,7 % у Одеській) і рентабельності активів (від -64,6% у Кіровоградській до -5,1 % у Миколаївській).

Можна стверджувати, що у 2015 р. порівняно з 2014 р. в Україні відбулось підвищення рівня

2011		2012		2013		2014		2015	
Полтавська	0,712	Сумська	0,709	Запорізька	0,679	Харківська	0,387	Волинська	0,413
Дніпропетровська	0,701	Полтавська	0,705	Полтавська	0,674	Чернівецька	0,312	Вінницька	0,392
Харківська	0,656	Дніпропетровська	0,651	Дніпропетровська	0,662	Дніпропетровська	0,311	Харківська	0,372
Кіровоградська	0,614	Запорізька	0,617	Сумська	0,556	Вінницька	0,309	Чернівецька	0,346
Сумська	0,593	Харківська	0,601	Харківська	0,457	Волинська	0,307	Сумська	0,324
Запорізька	0,534	Кіровоградська	0,584	Хмельницька	0,400	Львівська	0,303	Запорізька	0,321
Хмельницька	0,415	Чернівецька	0,578	Вінницька	0,371	Полтавська	0,301	Тернопільська	0,317
Волинська	0,401	Миколаївська	0,571	Чернівецька	0,368	Запорізька	0,294	Дніпропетровська	0,315
Київська	0,391	Київська	0,568	Київська	0,357	Сумська	0,288	Київська	0,309
Миколаївська	0,382	Хмельницька	0,421	Львівська	0,345	Київська	0,281	Львівська	0,307
Львівська	0,379	Чернівецька	0,406	Волинська	0,341	Закарпатська	0,272	Полтавська	0,304
Чернівецька	0,362	Волинська	0,394	Кіровоградська	0,339	Миколаївська	0,262	Чернівецька	0,294
Закарпатська	0,358	Вінницька	0,381	Житомирська	0,337	Житомирська	0,242	Житомирська	0,288
Вінницька	0,351	Житомирська	0,375	Закарпатська	0,323	Чернівецька	0,240	Херсонська	0,284
Житомирська	0,345	Закарпатська	0,341	Чернівецька	0,313	Кіровоградська	0,161	Миколаївська	0,281
Рівненська	0,341	Львівська	0,339	Миколаївська	0,301	Тернопільська	0,157	Закарпатська	0,276
Черкаська	0,328	Херсонська	0,311	Херсонська	0,291	Херсонська	0,145	Одеська	0,271
Донецька	0,324	Черкаська	0,307	Івано-Франківська	0,264	Черкаська	0,137	Черкаська	0,246
Чернівецька	0,315	Тернопільська	0,284	Черкаська	0,241	Донецька	0,131	Донецька	0,229
Херсонська	0,231	Донецька	0,271	Донецька	0,234	Хмельницька	0,124	Хмельницька	0,217
Одеська	0,228	Одеська	0,259	Тернопільська	0,201	Івано-Франківська	0,009	Івано-Франківська	0,201
Луганська	0,221	Івано-Франківська	0,233	Одеська	0,183	Одеська	0,005	Рівненська	0,197
Івано-Франківська	0,217	Луганська	0,201	Рівненська	0,165	Рівненська	0,004	Кіровоградська	0,008
Тернопільська	0,215	Рівненська	0,191	Луганська	0,151	Луганська	0,002	Луганська	0,005

Рис. 2. Групування регіонів України (без тимчасово окупованих територій Донецької і Луганської областей) за значеннями інтегрального індексу виробничо-господарської ефективності промисловості. Групи за рівнем: □ — перша (0,67—1,0); □ — друга (0,34—0,66); ■ — третя (0,0—0,33)

Джерело: Розраховано автором за офіційними даними веб-сайтів Головних управлінь статистики 24 областей України (розділ «Статистична інформація / економічна статистика»).

Показники виробничо-господарської ефективності промисловості

Області	2011				2012				2013				2014				2015			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Вінницька	0,013	0,028	0,020	0,351	0,017	0,035	0,021	0,381	0,029	0,048	0,034	0,371	-0,010	0,046	-0,013	0,309	0,008	0,054	0,010	0,392
Волинська	0,041	0,043	0,036	0,401	0,021	0,039	0,019	0,394	0,021	0,039	0,018	0,341	-0,016	0,068	-0,016	0,307	0,015	0,064	0,016	0,413
Дніпропетровська	0,123	0,121	0,041	0,701	0,044	0,062	0,038	0,651	0,058	0,080	0,049	0,662	-0,005	0,076	-0,004	0,311	-0,046	0,021	-0,036	0,315
Донецька	0,007	0,008	0,007	0,324	-0,027	-0,008	0,009	0,271	-0,032	-0,011	-0,026	0,234	-0,128	-0,007	-0,085	0,131	-0,208	-0,068	-0,132	0,229
Житомирська	0,012	0,031	0,012	0,345	0,012	0,041	0,012	0,375	0,008	0,034	0,007	0,337	-0,095	-0,024	-0,083	0,242	-0,069	0,000	-0,081	0,288
Закарпатська	0,020	0,030	0,020	0,358	0,013	0,026	0,012	0,341	0,008	0,022	0,007	0,323	-0,105	0,000	-0,096	0,272	-0,086	0,002	-0,077	0,276
Запорізька	0,051	0,049	0,057	0,534	0,041	0,059	0,040	0,617	0,071	0,092	0,064	0,679	-0,072	0,116	-0,062	0,294	-0,039	0,095	-0,037	0,321
Івано-Франківська	-0,054	-0,020	-0,059	0,217	-0,062	-0,034	-0,068	0,233	-0,029	-0,004	-0,022	0,264	-0,285	-0,001	-0,191	0,009	-0,214	0,020	-0,144	0,201
Київська	0,030	0,046	0,019	0,391	0,031	0,048	0,021	0,568	0,034	0,039	0,021	0,357	-0,099	-0,007	-0,056	0,281	-0,053	0,020	-0,032	0,309
Кіровоградська	0,061	0,074	0,047	0,614	0,000	0,085	0,035	0,584	0,000	0,064	0,008	0,339	0,000	-0,281	0,000	0,161	-0,569	-0,323	-0,646	0,008
Луганська	-0,033	-0,004	-0,040	0,221	-0,081	-0,047	-0,073	0,201	-0,123	-0,134	-0,042	0,151	-1,266	-0,208	-0,609	0,002	-2,041	-0,242	-0,689	0,005
Львівська	0,024	0,032	0,020	0,379	0,009	0,017	0,007	0,339	0,026	0,038	0,018	0,345	-0,089	0,015	-0,059	0,303	-0,059	0,011	-0,050	0,307
Миколаївська	0,023	0,033	0,023	0,382	0,026	0,054	0,024	0,571	0,005	0,026	0,004	0,301	-0,226	-0,057	-0,204	0,262	-0,100	-0,003	-0,051	0,281
Одеська	-0,015	0,009	-0,013	0,228	-0,040	0,015	-0,030	0,259	-0,059	-0,013	-0,042	0,183	-0,233	-0,107	-0,160	0,005	-0,077	-0,017	-0,079	0,271
Полтавська	0,101	0,104	0,145	0,712	0,068	0,090	0,095	0,705	0,055	0,078	0,062	0,674	-0,034	0,117	-0,039	0,301	-0,080	0,054	-0,099	0,304
Рівненська	0,009	0,023	0,010	0,341	-0,084	-0,057	-0,063	0,191	-0,077	-0,050	-0,056	0,165	-0,403	-0,224	-0,333	0,004	-0,247	-0,151	-0,240	0,197
Сумська	0,049	0,060	0,069	0,593	0,071	0,089	0,097	0,709	0,044	0,067	0,056	0,556	-0,031	0,049	-0,040	0,288	-0,011	0,065	-0,016	0,324
Тернопільська	-0,125	-0,075	-0,118	0,215	-0,005	0,014	-0,005	0,284	-0,045	-0,013	-0,039	0,201	-0,159	-0,019	-0,145	0,157	-0,011	0,033	-0,017	0,317
Харківська	0,057	0,067	0,074	0,656	0,033	0,056	0,040	0,601	0,033	0,062	0,040	0,457	0,009	0,036	0,009	0,387	0,005	0,047	0,007	0,372
Херсонська	-0,015	0,021	-0,014	0,231	-0,001	0,024	-0,001	0,311	-0,022	0,004	-0,020	0,291	-0,170	-0,059	-0,147	0,145	-0,083	-0,019	-0,084	0,284
Хмельницька	0,034	0,048	0,040	0,415	0,013	0,060	0,015	0,421	0,024	0,069	0,027	0,400	-0,184	-0,066	-0,162	0,124	-0,147	-0,055	-0,133	0,217
Черкаська	-0,006	0,044	-0,005	0,328	0,002	0,018	0,002	0,307	-0,027	-0,012	-0,022	0,241	-0,180	-0,069	-0,138	0,137	-0,086	-0,032	-0,071	0,246
Чернівецька	-0,008	0,008	-0,007	0,315	0,049	0,012	0,046	0,578	0,006	0,023	0,006	0,313	-0,017	0,004	-0,018	0,312	0,006	0,029	0,008	0,346
Чернігівська	0,015	0,033	0,024	0,362	0,015	0,036	0,030	0,406	0,020	0,054	0,034	0,368	-0,033	0,062	-0,055	0,240	-0,053	0,014	-0,094	0,294

Примітка: 1 — рентабельність обороту, 2 — рентабельність операційної діяльності, 3 — рентабельність, 4 — інтегральний індекс.

Джерело: Розраховано автором за офіційними даними веб-сайтів Головних управлінь статистики 24 областей України (розділ «Статистична інформація / економічна статистика»).

виробничо-господарської ефективності промисловості, основними ознаками якого стали:

- відновлення рентабельності операційної діяльності в Івано-Франківській, Київській і Тернопільській областях;
- нарощення рентабельності операційної діяльності у Вінницькій, Сумській, Харківській і Чернівецькій областях;
- зменшення від'ємних значень показника рентабельності операційної діяльності у семи областях, зокрема у Житомирській, до нулявого;
- відновлення додатних значень показника рентабельності обороту і рентабельності активів у Вінницькій, Волинській і Чернівецькій областях;
- зниження від'ємних значень показника рентабельності обороту у 16 областях, із яких найбільше у Рівненській (від $-40,3\%$ у 2014 р. до $-24,7\%$ у 2015), Одеській (від $-23,3\%$ до $-7,7\%$ відповідно) і Тернопільській (від $-15,9\%$ до $-1,1\%$);
- зменшення від'ємних значень показника рентабельності активів у 15 областях, із яких найбільше у Миколаївській (від $-20,4\%$ у 2014 р. до $-5,1\%$ у 2015 р.), Одеській (від $-16,0\%$ до $-7,9\%$ відповідно) і Тернопільській (від $-14,5\%$ до $-1,7\%$).

Водночас ознаками стримування росту виробничо-господарської ефективності вітчизняної промисловості у 2015 р. були:

- подальше збільшення від'ємних значень показника рентабельності операційної діяльності у Донецькій, Кіровоградській і Луганській областях;
- зниження додатних значень показника рентабельності операційної діяльності промисловості у Волинській, Дніпропетровській, Запорізькій, Львівській, Полтавській і Чернігівській областях;
- зростання від'ємних значень показника рентабельності обороту у Дніпропетровській, Донецькій, Кіровоградській і Луганській областях;
- збільшення від'ємних значень показника рентабельності активів промисловості Дніпропетровської, Донецької, Кіровоградської, Луганської, Полтавської і Чернігівської областей.

Отже, у 2015 р. промисловий сектор економіки більшості регіонів України почав демонструвати ознаки повернення ефективності виробничо-господарської діяльності до докри-

зового рівня. Найвищих значень показників рентабельності операційної діяльності, обороту і активів було досягнуто у Вінницькій і Харківській областях, а також областях Західного регіону (Волинській і Чернівецькій). Водночас висока збитковість як операційної, так і основної діяльності промисловості Донецької, Кіровоградської і Луганської областей ще більше посилювалась.

Підсумовуючи результати дослідження, зазначимо: основною проблемою вітчизняної промисловості є низька ефективність фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання цієї галузі. Так, упродовж 2014—2015 рр. фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування суб'єктів господарювання промисловості України був від'ємним (збиток становив, відповідно, 166 414 і 181 361 млн грн). Натомість фінансовий результат (прибуток) від операційної, тобто основної (або виробничої) діяльності склав, відповідно, 26 645,9 і 1 8387,9 млн грн. Така ж ситуація (велика різниця між результатом операційної діяльності і фінансовим результатом до оподаткування суб'єктів господарювання спостерігалась у промисловості більшості областей України.

Отже, причиною збитковості обороту і, водночас, активів вітчизняної промисловості є надмірний обсяг інших (не пов'язаних із основною діяльністю) витрат. До цих витрат належать:

- фінансові витрати — показують витрати на відсотки й інші витрати підприємства, пов'язані із позиками;
- втрати від участі у капіталі — відображають збиток від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких здійснюють методом участі у капіталі;
- інші витрати — фіксують собівартість реалізації фінансових інвестицій; втрати від неопераційних курсових різниць; втрати від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів; втрати підприємств від зміни балансової вартості фінансових інструментів, які оцінюються за справедливою вартістю; інші витрати, які виникають під час господарської діяльності (окрім фінансових витрат), але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства).

З огляду на непрозорий зміст переважної більшості статей цих витрат (а надто «інших»), є необхідність їхньої деталізації у фінансових звітах підприємств з метою посиленого конт-

ролю з боку Державної фіскальної служби України за ними.

Проблемним аспектом оцінки виробничо-господарської ефективності промисловості є відсутність в Україні єдиного *нормативно-правового (обов'язкового до виконання) документа*, яким би регулювалась діяльність підприємств у розрізі секторів економіки за допомогою мінімально допустимих значень (нормативів) ключових показників фінансово-господарської діяльності (фінансової стійкості, ліквідності, оборотності, рентабельності), як це, до прикладу, здійснює Національний банк України у регулюванні діяльності банків за допомогою економічних нормативів. Таке регулювання сприяло б стабілізації діяльності підприємств, а отже й уникненню системних кризових явищ в окремих секторах економіки, яке спостерігалось у будівельній галузі у 2008—2010 рр.

Наявність нормативів ключових показників фінансово-господарської діяльності, які враховують галузеві особливості, посилила б ефективність аудиторської і контрольно-ревізійної роботи, а також оцінювання банками кредитоспроможності потенційних позичальників.

Перспектива подальших досліджень полягає у розробці проекту нормативного документа, в якому було б усунуто названі недоліки чинних рекомендаційних документів. Встановлення нормативних значень ключових показників виробничо-господарської діяльності ґрунтуватиметься не на абсолютних значеннях, а на формулах, які даватимуть змогу розраховувати мінімально необхідне значення певного показника з урахуванням внутрішніх і зовнішніх чинників впливу на діяльність підприємства. Під внутрішніми чинниками розуміємо особливості фінансово-виробничої діяльності у сфері функціонування підприємств (структуру фінансових ресурсів, управління ліквідністю, виробничими запасами, достатність власного капіталу та ін.), а під зовнішніми — окремі макроекономічні показники (величину інфляції, вартість кредитних ресурсів, енергоносіїв та ін.), а також регіональні особливості формування попиту і пропозиції у відповідних сегментах ринку.

Спосіб визначення декількох нормативних показників фінансово-господарської діяльності (рентабельність капіталу, рентабельність власного капіталу, рентабельність продукції, коефіцієнт фінансової незалежності, оборот-

ність капіталу, мультиплікатора капіталу) з урахуванням названих чинників для підприємств будівельної галузі нами відображено у [12, с. 93—107].

Методичний інструментарій, ґрунтований на описаній ідеї, може мати практичне застосування у регулюванні функціонування промисловості, зокрема у напрямі підвищення її виробничо-господарської ефективності, а також забезпечення процесів кредитування та фінансового планування і прогнозування розвитку промислових підприємств.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Фінансові результати підприємств до оподаткування за видами промислової діяльності. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 10.04.2017).
2. Індeksi промислової продукції за видами діяльності за 2013—2015 роки. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 10.04.2017).
3. Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: економічні виклики та нові можливості: наукова доповідь. За ред. В.М. Гейця та Т.О. Осташко. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2016. 184 с.
4. Шинкарук Л.В., Бевз І.А., Барановська І.В. та ін. Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток: наукова доповідь. За ред. Л.В. Шинкарук. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2015. 304 с.
5. Амоша О.І., Вишневський В.П., Збаразська Л.О. та ін. Промисловість і промислова політика України 2013: актуальні тренди, виклики, можливості: наук.-аналіт. доповідь. За заг. ред. В.П. Вишневського. НАН України, Ін-т економіки промисловості. Донецьк, 2014. 200 с.
6. Кіндзерський Ю.В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації: монографія. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2013. 536 с.
7. Іщук С.О. Модель розрахунку операційного прибутку промислових підприємств. *Економіка і прогнозування*. 2009. № 3. С. 134—143.
8. Іщук С.О. Промисловість Львівської області: ключові тенденції та перспективи розвитку. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. *Регіональна політика в Україні: сучасний стан та шляхи активізації*: зб. наук. пр. НАН України, Ін-т регіональних досліджень. Львів, 2014. Вип. 3 (107). С. 275—284.
9. Методика розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку. Затверджена Наказом Державного комітету статистики України від 15.04.2003 № 114. URL: http://uazakon.com/documents/date_1a/pg_ibcnog/index.htm (дата звернення 12.04.2017).
10. Рентабельність операційної діяльності підприємств за видами промислової діяльності. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 12.04.2017).

11. Показники балансу підприємств за видами економічної діяльності. URL: <http://www.ukrstat.gov> (дата звернення 12.04.2017).
12. Созанський Л.Й. Фінансове регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств: монографія. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2012. 219 с.

REFERENCES

1. Finansovi rezul'taty pidpryyemstv do opodatkovannya za vydamy promyslovyoi diyal'nosti. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
2. Indeksy promyslovyoi produkciyi za vydamy diyal'nosti za 2013–2015 roky. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
3. Implementaciya Ugody pro asociaciyu mizh Ukrainoyu ta YeS: ekonomichni vyklyky ta novi mozhlyvosti: nauko-va dopovid'. Za red. V.M. Gejcyja ta T.O. Ostashko. NAN Ukrainy, DU «In-t ekon. ta prognozuv. NAN Ukrainy». Kyiv, 2016 [in Ukrainian].
4. Shynkaruk L.V., Bezv I.A., Baranovs'ka I.V. ta in. Strukturni transformaciyi v ekonomici Ukrainy: dynamika, superechnosti ta vplyv na ekonomichnyj rozvytok: naukova dopovid'. Za red. L.V. Shynkaruk. NAN Ukrainy, DU «In-t ekon. ta prognozuv. NAN Ukrainy». — Kyiv, 2015 [in Ukrainian].
5. Amosha O.I., Vyshnevs'kyj V.P., Zbarazs'ka L.O. ta in. Promyslovist' i promyslova polityka Ukrainy 2013: aktual'ni trendy, vyklyky, mozhlyvosti: nauk.-analit. Dopovid'. Za zag. red. V.P. Vyshnevs'kogo. NAN Ukrainy, In-t ekonomiky promyslovosti. Donecz'k, 2014 [in Ukrainian].
6. Kindzers'kyj Yu.V. Promyslovist' Ukrainy: strategiya i polityka strukturno-tehnologichnoyi modernizaciyi: monografiya. NAN Ukrainy, DU «In-t ekon. ta prognozuv. NAN Ukrainy». Kyiv, 2013 [in Ukrainian].
7. Ishhuk S.O. Model' rozrahunku operacijnogo prybutku promyslovyh pidpryyemstv. *Ekonomika i prognozuvannya*. 2009. No. 3: 134–143 [in Ukrainian].
8. Ishhuk S.O. Promyslovist' L'vivs'koyi oblasti: klyuchovi tendenciyi ta perspektivy rozvytku. *Social'no-ekonomichni problemy suchasnogo periodu Ukrainy. Regional'na polityka v Ukraini: suchasnyj stan ta shlyahy aktyvizaciyi: zb. nauk. pr. NAN Ukrainy, In-t regional'nyh doslidzhen'*. L'viv, 2014. Vol. 3 (107): 275–284 [in Ukrainian].
9. Metodyka rozrahunku integral'nyh regional'nyh indeksiv ekonomichnogo rozvytku. Zatverdzena Nakazom Derzhavnogo komitetu statyky Ukrainy vid 15.04.2003 No. 114. URL: http://uazakon.com/documents/date_1a/pg_ibcnog/index.htm [in Ukrainian].
10. Rentabel'nist' operacijnoyi diyal'nosti pidpryyemstv za vydamy promyslovyoi diyal'nosti. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

11. Pokaznyky balansu pidpryyemstv za vydamy ekonomichnoyi diyal'nosti. URL: <http://www.ukrstat.gov> [in Ukrainian].
12. Sozans'kyj L.J. Finansove reguluyannya formuvannya i vykorystannya kapitalu budivel'nyh pidpryyemstv: monografiya. Kyiv: Vyd-vo Yevropejs'kogo un-tu, 2012 [in Ukrainian].

Надійшла 25.04.2017

Л.И. Созанский

ГУ «Институт региональных исследований им. М.И. Долишнего НАН Украины», г. Львов

ПРОИЗВОДСТВЕННО-ХОЗЯЙСТВЕННАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ И СПОСОБЫ ИХ РЕШЕНИЯ

Осуществлена интегральная оценка производственно-хозяйственной эффективности промышленности регионов Украины. Проведена группировка регионов Украины по значению интегральных индексов производственно-хозяйственной эффективности их промышленности. Сделан вывод, что причина убыточности оборота и активов промышленности большинства регионов Украины — чрезмерный объем других (не связанных с основной деятельностью) расходов.

Ключевые слова: рентабельность оборота, рентабельность операционной деятельности, рентабельность активов, интегральный индекс, производственно-хозяйственная эффективность, промышленность, финансовые расходы, убыток от обычной деятельности до налогообложения, регионы Украины.

L.I. Sozansky

SI «Institute of Regional Research n.a. M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine», Lviv

INDUSTRIAL AND ECONOMIC EFFICIENCY OF THE INDUSTRY OF UKRAINIAN REGIONS: PROBLEMS AND METHODS FOR THEIR DECISION

Done integrated assessment of economic efficiency of production and industrial regions of Ukraine. A grouping of regions of Ukraine meaningfully integrated indexes of production and economic efficiency of the industry. It is concluded that the cause of loss of turnover and assets most regions of Ukraine is an excessive amount of other (non-core activities) costs.

Keywords: return on sales, operating profitability, return on assets, industrial and economic performance, integral index, industry, finance costs, loss on ordinary activities before taxation regions of Ukraine.